

מראי מקומות לסוגיות הנלמדות

שבוע של ר"ה גיטין עט. - פג:

עט. כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת.

כ' המהר"ם ש"ף, לא קתני כיון שיצא מרשות החצר כדבסיפא, משום דכנגד אויר מעקה עצמו אינה מגורשת. [אע"פ שכבר יצא מרשות החצר]. [א"ה, לכא' כונתו כנגד עוביו של המעקה מלמעלה. אמנם בגמ' מבואר דאפי' מעל הגג עצמו אינה מגורשת כל זמן שלא ירד לבין מחיצות המעקה שישתמר על ידם. ואולי כוונתו גם בזרק דרך פתח שבמעקה, דמשוננס לחלל הפתח כבר יצא מרשות החצר, ועדיין לא הגיע לאויר הגג עד שיעבור כל עובי המעקה. וצ"ת]. ולהכי קתני נמי לאויר הגג ולא לרשות הגג [כבסיפא], דמעקה קרוי נמי רשות הגג. ולמ"ד פחות מג', כ"ש בדדוקא נקיש לאויר הגג ולא מרשות החצר.

עט. אמר ליה אפילו תימא רבנן וכו'.

כ' המהרש"ל, תימא אמאי לא קאמר אפילו תימא רבנן, התם אין עומד לנוח שם באויר דרשות היחיד, משא"כ באויר דהכא דסופו עומד לנוח שם. וכ' ע"ז המהרש"א, אין כאן קושיא, דודאי לפי המסקנא לא בעי למימר דאיסור שבת וקנין שוין הן כדס"ד הכא, כדמוכח הך דפ' מרובה, והא דבעי נמי רבא בב"מ זרק ארנקי בפתח זה ויצא וכו', היינו פלוגתא דרבי ורבנן גופה לענין איסור שבת, ותפשוט איבעיין דאתיא כתנאי, אי הוה איסור שבת וקנין שוין, גם סתמא דתלמודא פריך לעיל בפשיטות והא לא מינטר, אע"ג דלענין שבת לר"ע ודאי דחייב, דקלוטה כמי שהונחה אפי' ברה"ר היא דליכא מחיצות, אבל למאי דמפלגינן בין איסור שבת לקנין דבעי מינטר, ניחא כולהו סוגיין דתלמודא. והמהר"ם ש"ף הוסיף, דרבא בעצמו קאמר הך סברא בסמוך, ג' מדות בגיטין וכו', אבל הכא משום אינטורי וכו'.

[ויל"ע לקושטא דמילתא אי קיימא הך סברא שכ' המהרש"ל דמודו רבנן באויר שסופו לנוח דכמי שהונחה דמי, [וגם המהרש"א והמהר"ם ש"ף לא פליגי בסברא]. ואת"ל דמודו רבנן, יל"ע היכא דסופו לנוח במוצאי שבת, כגון שזרק לגובה מאה אמה סמוך ליציאת שבת, אם יתחייב לאלתר מכח דקלוטה כמי שהונחה דמי, וכמו לר"ע ורבי, דלדבריהם לכא' פשוט שיתחייב בכה"ג, דלא גרע מאין סופו לנוח כלל].

עט. אילימא בגג דידה וחצר דידה, למה לי אויר הגג.

כ' הרשב"א, כלומר מכיון שזרקו הויה מגורשת, דהא אויר חצרה זכתה לה. וקשיא לי, דהא כל שהוא באויר חצר דרך עליה הוא, ואין אויר חצרה קונה לה אלא דרך ירידה, וכדאמר לעיל לא שנו אלא שנמחק דרך ירידה אבל דרך עליה לא, דדרך עליה לא חשבינן ליה כמונת. ואין לומר דה"מ כשנמחק או שנסרף, אבל כשנח, אויר שסופו לנוח הוא ואפי' דרך עליה זכתה לה, ובשקבלה קידושין בינתיים, דהא ליתא, דהכא אין סופו לנוח בחצר אלא בגג. [ואף דתרווייהו חצר דידה הם, מ"מ חצרות חלוקות הן, ובחצר

זו אין סופו לנוח]. וי"ל דה"פ, למה לי אויר הגג דנקט, כלומר אמאי נקט שיגיע לאויר הגג דמשמע דאינה יכולה להתגרש עד שיגיע לאויר הגג ודרך ירידתו, אפי' בחצר עצמה דרך ירידתו מגורשת.

ובתו"ג תירץ, דלא נקרא אויר הגג רק בתוך מחיצות הגג או בפחות מג' סמוך לגג, והטעם לזה, דבמתני' מיירי שהגג של הבעל רק שהשאלו לה, מדלא קתני על גגה, [ויעו"ש עוד ראייה לזה], ושאלה לא עדיף ממכירה, דלא נמכר האויר רק עד סוף המחיצות, כמבואר בחו"מ [סי' רי"ד ס"ה] לדעת הרשב"א, ואפי' להחולקים שם, אפשר דיש לחלק בין מכירה לשאלה וכו', ולהכי קתני במתני' משהגיע לאויר הגג, דלמעלה מזה שוב לא מיקרי אויר הגג כמבואר בירושלמי, הביאו הרשב"א. ולפ"ז א"ש מה דקאמר הש"ס, אילימא בגג וחצר דידה, פירוש שהשאל ליה בפירוש שניהם, למה לי אויר הגג, פירוש רק בתוך מחיצות הגג, ואי השאל ליה שניהם, אפי' הגט למעלה ממחיצות הגג, רק שהוא כנגד הגג למעלה ממחיצותו ונגד מחיצות החצר העודפות על מחיצות הגג, ג"כ מגורשת וכו', דמ"מ בהגיע נגד אויר הגג דרך ירידה, אפי' למעלה ממחיצות, כל שהוא כנגד מחיצות החצר מגורשת.

עט. נעץ קנה וכו', אבל הכא משום אינטורי הוא, והא לא מינטר.

כ' המהרש"ל, צ"ע מאי שנא מפחות משלשה דלעיל גבי גג, דחשבינן ליה כנח מכח לבוד אע"פ שאינו משתמר מפני הרוח, ק"ו שהכא נח ממש ברשות היחיד, ומה בכך שאינו משתמר. וכן הקשה הרשב"א, ולא כתב בו דבר המספיק. [וז"ל הרשב"א, איכא למימר דטרסקל שאני שהוא קצר ביותר, ואזיל מיניה אפי' ברוח מצויה, ולא מינטר כלל, וכמאן דלא נח דמי, אבל בגג דידה, אע"ג דלית ליה מחיצות, מינטר הוא קצת מתוך שהוא רחב. וצ"ע. וכ"כ הריטב"א]. ונראה בעיני, בשלמא גבי לבוד, מאחר שעשאו התורה כנח, א"כ ה"ה דעשאו אינו משתמר כמשתמר, דומיא דד' אמות ברה"ר לפירוש התוס', [עח: בד"ה ותתגרש], אבל הכא שנח ממש, לא שייך לומר מיגו דמהני וכו'. ודו"ק היטב.

וז"ל המהר"ם ש"ף, ק"ק מאי שנא מונח על טרסקל [למאן דגריס טרסקל] ממונח על גג, דמשמע לעיל דא"צ למעקה במונח, דאפי' בפחות מג' א"צ מעקה, ולא מחלק לעיל בין גג גבוה הרבה או לא, או רוחב הרבה או לא. ואפשר לומר, דשאני גג דרוחבו למטה כלמעלה, ואין כח ברוח לשלוט כ"כ כמו טרסקל על קנה כל שהוא. ועוד י"ל, דלעיל היא עומדת על ראש הגג, וכשמונח או כשהוא פחות מג' יכולה לשמור, משא"כ כאן שהוא בגובה הרבה, אינה יכולה לשלוט ולשמור שם. [ואולי לזה נתכוון גם המהרש"א]. [ולא נתפרש כמה הוא גובה הרבה, דלכא' עד שלש או ארבע אמות עדיין יכולה לשמור, אבל טפי מהכי צ"ת, דלא מסתבר דדוקא בגובה מאה אמה דסוגיין מקרי גובה הרבה].

עט. ברש"י ד"ה בפחות מג'. דכיון דהגג גבוה י' הוא, הו"א לה חצר המשתמרת וכו'.

כ' בתו"ג, לכא' תמוה, דלמה לי גבוה עשרה, הא כיון שהיא עומדת בצידה, היא משתמרת מחמתה, וכשאינו משומר מחמתה, אפ"ל גבוה עשרה אינה מגורשת. ונראה דרש"י ס"ל כמש"כ בשיטמ"ק [ב"מ יא: בד"ה וכו' ר' יהושע] דכל שאין חילוק מחיצות בין לזה לא מיקרי משתמר, רק בשני חצירות זה לפניו מזה כיון שיש לשניהם מחיצות, אף שלמעלה באויר אין מחולקין, מיקרי חצר המשתמרת, ודלא כהתוס' [עט: בד"ה פנימית], עיי"ש, והיה משמע ליה לרש"י דכל שעומדת על הגג מגורשת אפ"ל עומדת רחוק מהגט, ואז הגט אינו משומר מבני החיצונה [אצ"ל מבני החצר], משא"כ כשהגג גבוה עשרה וגוד אסיק מחיצות, והוי כאילו יש לו מחיצות בין הגג להחצר.

עט. בתוד"ה כגון. וא"ת דאמרין במרובה וכו', והיכי באין כאחד וכו', ולענין קנין עד דמטי לתוך המחיצות.

הקשה הגרע"א, הא פירשו בתוס' בב"מ [יא. בד"ה חצר] בדעת אחרת מקנה אותו לא בעי משתמר, וא"כ התם בגניבה דדעת אחרת מקנה אותו אפשר כשאינו באויר חצרו קנה, ואף אם נדחק שהתוס' בכאן ס"ל כשיטת הרמב"ן דלא מהני דעת אחרת, מ"מ הא מרא דשמעתא הוא רב פפא, ור"פ אמר להדיא בב"מ דבמתנה לא בעי משתמר. וחיודוש שלא התעוררו בזה האחרונים. [יעו"ש שהאריך לבאר דאינו משתמר דאורי גרע מאינו משתמר דחצר עצמה, דלא מקרי אויר חצרה].

[והך מילתא דפשיטא ליה להגרע"א הכא דגניבה מקרי דעת אחרת מקנה, מספקא ליה במק"א [שו"ת ח"ז סי' א', והו"ד בליקוט לב"ק סה:], דשו"ט בקטן שגזל ונשתנה הגזילה בידו, אם קנה לדעת הפוסקים בדעת אחרת מקנה יש לו זכיה מדאורייתא, וז"ל שם, כיון דבכל גזלן לכא' מה שייכות קנין, הא הוא שלא מדעת בעלים, וע"כ דגזייה"כ דבכל ענין היכי שאילו הקנין הזה היה מדעת בעלים היה זוכה בו, עשאו הכתוב שלא מדעתו כאילו הוא מדעתו לענין חיוב אונסין, א"כ ה"נ י"ל בקטן לדעת הפוסקים וכו', וכעין זה נסתפקתי באם גנב ע"י חצר שאינה משתמרת, להפוסקים כר"פ דדעת אחרת מקנה לא בעי משתמר, איך נדון לענין חיוב אונסין בגניבה, אם נדון כיון דמדעת הנותן היה קונה בחצר, זה קנה ג"כ שלא מדעתו לענין אונסין, או כיון דלא הוי קנין לענין הפקר לא הוי קנין לענין גניבה].

עט. בתוד"ה דרך עלייה. דהכא בדרך עלייה אין דומה כ"כ שיהא עומד לנח.

וז"ל הרשב"א, דשאני דרך עלייה דמינכר טפי שהוא מתרחק מן ההנחה שהולך כלפי מעלה, אבל התם לא מיירי בדרך עלייה. ולקמן [בד"ה הא דאמרין במאי עסקינן] כ' וז"ל, דדרך עלייה לא חשבינן ליה כמונח. ועיין ברש"ש [וכבר כ' כן המהר"ם שיי"ף ע"ד רש"י] שכ' דלפי מה שפירש"י [והביאו הר"ן, וכ"כ המאירי], טעמא דדרך עלייה לא מיקרי נתינה, לכא' ודאי לא דמי להא דרבא, [דדוקא לענין גט דכתיב ביה ונתן, קאמר רבא דבדרך עלייה לא, משא"כ לענין קנין ממוון, אבל לטעמא דתוס' והרשב"א דלא מינכר שעומד לנוח, אין לחלק].

והאבנ"מ [סי' קל"ט סק"ו] הביא דברי תוס' והרשב"א, וכ' ע"ז, ולענ"ד נראה דמשו"ה לא מהני דרך עלייה, דכל דרך עלייה הו"ל הגבהה, וכמבואר בחו"מ [סי' רס"ט ס"ה] וכו', דכל שמוגבה מכחו דרך עלייה הו"ל הגבהה, אע"ג דלא נקטי ליה בדיה וכו', וכיון דדרך עלייה הו"ל הגבהה, וקיי"ל הגבהה קונה בכל מקום אפ"ל ברשות מוכר, א"כ כל שמגביהו הו"ל כאילו הוא בידו ממש וכו', וא"כ הו"ל כאילו נקטו בעל בידו כיון דמוגבה מכחו, ואילו נקט ליה בעל ביד, לא מהני אפ"ל בחצירה, לכך כל דרך עלייה לא הוי גט עד דאזיל דרך ירידה דאז כלתה ליה הגבהה הבעל, דדרך ירידה לאו הגבהה היא וקנתה לה חצירה. וכו'. עכ"ל בקיצור.

ויעו"ש שהביא ל' רש"י, וכ' דאפשר דכיון למש"כ לעיל. [אמנם להאי טעמא לכא' אף בקנין ממוון נמי לא יקנה הלוקח כשזרק המוכר לחצירו, רק בדרך ירידה, ולפ"ז מש"כ רש"י דלא מיקרי נתינה, לאו משום קרא ד"נתן" קאמר. ויל"ע].

עט: משא"כ בקופות וכו' אפ"ל הגיע לאויר פנימית אינה מגורשת, מ"ט דהא לא נח.

ופירש"י הטעם, דאין מחיצות כלי עשוין לאוירן לשמור אלא להניח בתוכו. והרמב"ן הקשה ע"ז כקושיית תוס' מסוגיא דע"ז, ועוד הקשה מדאמרין [זבחים כה:]: דאורי כלי ככלי דמי. וכ' דהכא משו"ה לא קני, משום דאורי חיצונה הוא, שהרי בתוך מחיצות של חיצונה הוא עומד, וכיון דפנימית לאו במחיצות דחיצונה מינטרא דלא להכי עבידי, והא גיטא מינטר אף במחיצות דחיצונה, אינה מגורשת. וכ' ע"ז הרשב"א, ואינו מחוור, דמ"מ גיטא בתוך אויר פנימית מינטר, ומחיצות דפנימית לא בטילי לגבי חיצונה, דאדרבה משמע דחיצונה לצורך פנימית היא דהא אין לה שוליים, ולסמוך בה פנימית אותבוה כמו שפי' ר"ח ז"ל, א"כ היאך נאמר דמחיצות דחיצונה מחריבות בה ומבטלות מחיצותיה. ומסיק כפ"ל תוס'.

וז"ל הריטב"א, פירש"י וכו', והנכון כמו שפירש רבינו נר"ו, דהכא לאו משום דאורי כלי אינו קונה, אלא טעמא דלפום מאי דקס"ד השתא דקופה שיש לה שוליים דקדמה קופתו עסקינן, וכיון דכן, אפ"ל הגיע לאויר פנימית אינו גט ואינה מגורשת, דאורי זה אויר של חיצונה היא כיון שהחיצונה קדמה, דאם קדמה קופתה, בכי הא לא אמרינן דאם הגיע גט לאוירא דאינה מגורשת, דאפ"ל שהוא סילקה ושם קופה שלו תחתיה, כיון שאין לו רשות לעשות כן, אינו מעכב עליה כלל ואינו מבטל רשותה. והיינו דמקשינן כיון שקדמה קופתו, אפ"ל כי נח מאי הוי, כליו של לוקח ברשות המוכר הוא, אבל אם קדמה קופתה לא אמרינן דהוי כליו של לוקח ברשות מוכר, דברשות עצמה היא, שהרי אין בידו להושיב שם קופתו כיון שקופתה קדמה.

ומוקמינן לה בקופה שאין לה שוליים, כלומר ובקדמה קופתה, דאם קדמה קופתו, הרי אותו מקום קניו לו, ואין לה רשות להושיב קופתה בתוך רשותו, ואכתי הו"ל כליו של לוקח ברשות מוכר, אלא הכא כשקדמה קופתה, ואח"כ נתן עליה הוא קופתו, דכיון דחוץ לרשותה מנח לה הרשות בידו, ומשו"ה כיון שמחיצות החיצונה עודפות ונתן שם ברשות, מבטלת היא אויר הפנימית, דאורי כלי מבטל אויר כלי, משא"כ בחצרות שהם קבועות. אבל בתר דנח מגורשת, שהרי הקרקע שמונח שם קופתה הוא שלה, כיון שקדמה קופתה וכדפרישית.

עט: בתוד"ה והא דאמר. וי"ל דהכא להוליך מגג לבית קאמר.

כ' המהרש"א, לפ"ז צ"ל האי דקאמר נמי דבגט כולי האי לא קפדי אינשי, היינו אפ"ל ככה"ג מגג לבית דגג לאותו בית הוה כחד מקום ולא קפדי. וכ' הרשב"א, וכן צריכין אנו לפרש דבגט וחצר קפדי אינשי, דהא לעיל [עט]. אמרינן דבחצר דידיה וגג דידיה כי מושיל לה חצר לא מיגרשא בגג, דחצר מושיל ולא גג, וצ"ע כיון דבגגין לא קפדי אינשי משום דאין רגלין להשתמש בהן, מ"ט כי מושיל לה חצר אמאי קפדי אגג.

עט: ב"ש אומרים פוטר אדם אשתו בגט ישן וב"ה אסורים.

כ' הרשב"א, מסתברא מדלא קתני הכא ומודים בנתגרשה מן האירוסין שפוטר אותה בגט ישן, כדקתני לקמן [פא.]. גבי המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי, דהכא בין בזה ובין בזה מחלוקת, דאע"ג דבמגרש את אשתו אמרינן בגמ' דנתגרשה מן האירוסין אין לבו גס בה, ולא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה, התם הוא שהיא מגורשת גמורה, כיון דאיכא תרתי שאין לבו גס בה ונתגרשה, אינו חשוד לבא עליה, אבל הכא כל שלא גירשה שמה עדיין דעתו עליה וגייסי אהדדי, וחוששין שמא בא עליה.

וכ' ע"ז הגרע"א בתוספותיו למתני', לענ"ד י"ל, דלקמן לענין קידושין דבעינן דוקא בעדים, אלא דמכח דעדי יחוד הן הן עדי ביאה מקרי קידושין בעדים, דאנו דנין דבדואי בא עליה, ושם עדות עלה, בזה אמרינן דמן האירוסין דאין ודאי דבא עליה כיון דלא גייסי אהדדי, והעדי יחוד אין יכולין לדון בדואי בא עליה ואינן נקראין עדי ביאה, א"כ ממילא ליכא חשש דשמא בא עליה, דמה בכך הא הביאה לא הוי קידושין, כיון דעדי היחוד אינם עדי ביאה, אבל הכא לענין גיטה קודם לבנה חיישין, דאף דלא גייסי, מ"מ הוי ספק שמא בא עליה.

עט: במאי קמיפלגי, ב"ש סברי לא אמרינן גזרה שמא אמרו גיטה קודם לבנה, וב"ה סבר אמרינן גזרה שמא יאמרו וכו'.

כ' הרשב"א, קשה לי לר' יוחנן דאמר לקמן [פא]. גבי מתני' דהמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי, מחלוקת בשראוה שנבעלה, אבל לא ראוה שנבעלה, דברי הכל אין צריכה ממנו גט שני, דלכו"ע לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. א"כ נתייחד עמה אחר שכתבו לה אמאי פסול, דהא מסתמא לא בא עליה, דהא לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה, ומאי גזרת גיטה קודם לבנה איכא.

ויל' דהתם במגורשת גמורה מסתמא סנו אהדדי ומסתמא לא בא עליה, אבל הכא דאכתי לא גירשה, איכא למיחש שמא בא עליה, וב"ש סברי לעולם מכיון שכתב לה גיטה, מזוהמת היא בפניו ותו לא חיישינן לשמא בא עליה, דחזקה לא בעל, ושניהם הלכו לשיטתן, דתנן בפ' המגרש [צ]. ב"ש אומרים לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה [דבר] ערוה, וב"ה אומרים אפי' הקדיחה תבשילו, הלכך לב"ש שהיא מגורשת משום דבר ערוה, מזוהמת היא בפניו, ומשכתבו לה אינו בא עליה, ולב"ה אינה מזוהמת בפניו עד שיגרשה לגמרי. ולמאי דאוקימנא מתני' לקמן בלא ראוה שנבעלה, מתני' דהכא א"ש, דב"ש לטעמייהו וכו' [כמש"כ תוס'].

עט: בתוד"ה ב"ש סברי. בירושלמי מפרש דאזלי לטעמייהו.

כ' הב"ש [סי' קמ"ח סק"ד], מבואר אם גרשה מחמת ערות דבר, לא חיישינן שמא בא עליה, דמאוסה היא בעיניו, וגם לב"ה. וכ' ע"ז החת"ס, אומר אני דלפ"ז גם לב"ש אם שניהם רוצים בגירושין בלא ערות דבר, יש כאן משום גט ישן גם לב"ש, וא"כ לא פליגי כלל, וזה דוחק, ותו, לשון הש"ס משמע לב"ש לא אמרינן גזירה וכו', דבגזירה פליגי ולא בחשד דבא עליה. ע"כ נלע"ד שלב"ש וכו' לא יאמרו גיטה קודם לבנה, שידועים שמאחר שנתברר לו שזינתה, מאוסה בעיניו ולא בא עליה אלא מקודם הגט, ועתה אפי' אירע ששניהם רצו בגירושין, מ"מ כיון שזה לא שכיח ורוב הגירושין הם ע"י ערות דבר, לא יעלו על הדעת שנתגרשה מרצונה, וממילא לעולם לא יאמרו גיטה קודם לבנה, משא"כ לב"ה, רוב המתגרשת ע"י קטטה בעלמא, דערות דבר לא שכיח, אפי' אם יארע שגירש ע"י ערות דבר, מ"מ העולם לא ידעו ויאמרו גיטה קודם לבנה.

עט: וצריכה גט מזה ומזה.

לפירש"י מן הראשון מה"ת, ומן השני מדרבנן, ותוס' ושאר פליגי, דגט שנתן הראשון כשר מן התורה, ולא מיפסל אלא מדרבנן משום שלום מלכות. והפנ"י האריך לבאר מה הכריחו לרש"י לפרש כן, יעו"ש. ובטעמא דמילתא כ', ד"ל דכל דמגרש אדעתא דרבנן מגרש, דלכך כותבין בגט כדת משה וישראל, וכמש"כ תוס' לעיל [לג. בד"ה כל] לענין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, אלא דהתם דמדאורייתא לא הוי גיטא ומדרבנן הוי גיטא, הוצרכו לומר כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, משא"כ הכא דהוי איפכא, דמדאורייתא הוי גיטא ומדרבנן לא הוי גיטא, מצינן למימר שפיר דפסול מדאורייתא דכל דמגרש אדעתא דרבנן מגרש.

[ועיין במהר"ם ש"י לקמן [פ]. שביאר מש"כ רש"י דאחיו של ראשון חולצין מה"ת וז"ל, צ"ל לפירש"י דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, ודעת רבנן שהקידושין לא יתבטלו ע"י גט כזה שבא אחריו, ואדעתא דהכי גמר ומקדש. וכע"ז כ' לעיל [ז: בד"ה מה הועילו]. ובביאור שם [אות נ', וציניו כאן] הקשה ע"ז, דמאי מהני דעתם לחזק הקידושין כ"כ שלא יבטלוהו הגט אח"כ, כיון שהגט מועיל מן התורה לגרשה, [דאין לומר דדעתו בשעת קידושין שתחזור ותתקדש אחר גט כזה, דא"כ לכהן מיהת תיתסר מן התורה. ותו דזה ודאי לא מהני, דעד כאן לא אבעיא ליה לרב אושעיא בקידושין [סב:]] אלא בנותן שתי פרוטות לאשה, באחת אמר לה התקדשי לי היום, ובאחת לאחר שאגרשך, אבל בפרוטה אחת ודאי לא מהני לחזור ולקדש. ואולי ס"ל להמהר"ם ש"י דהוי כעין מסירת מודעה על גט כזה. ויל"ע]. וטפי הול"ל דכמו גבי קידושין מקדש אדעתא דרבנן משום דאומר כדת משה וישראל, ה"נ מגרש אדעתיהו וכו', וכ"כ בהדיא בפנ"י].

עוד כ' הפנ"י, ויותר נכון אצלי, לפי מה שמצאתי בס' גט פשוט למהר"ם חביב וכו' דכיון ששינה הסופר וכתב גט פסול, לא עשה שליחות הבעל ונתבטל הגט מדאורייתא וכו', נקטינן מיהא דבמאי דלה לן חספא מהר"ם חביב ז"ל, אשכחנא מרגניתא ליישב בזה דברי רש"י בשמעתין, דקאי אליבא דר"מ דס"ל כל המשנה ממטבע דגיטין הולד ממזר וכו', איכא למימר דפסול מדאורייתא, דכיון ששינה מהמטבע עבר על ציווי הבעל שציויה לכתוב גט כשר ונתבטל השליחות וכו'. [יעו"ש עוד].

וטעם שלישי כ' הפנ"י באורך, והו"ד בקיצור בחת"ס בתוספת נופך וז"ל, הא לר"מ עדי חתימה כרתי ובעינן עדות שאתה יכול להזימה, וקיי"ל דעדים מצו למימר איחרונוהו וכתבנוהו, נמצא אינו יכול [להזימן] ומן התורה אינו גט, אלא חז"ל ביטלו דרישה וחקירה ולא בעי יכול להזימן, וא"כ כל שאינו כתיקון חכמים ממילא בטל מן התורה. ודפח"ח. ולפ"ז י"ל, רבנן דס"ל אין הולד ממזר, ר' אלעזר הוא דעדי מסירה כרתי ולא איכפת לן בעדים אם אינו יכול להזימם. והנה כבר קדמו בנימוקי פ' אחד דיני ממונות [לב. בד"ה כאן בדין מרומה] שהקשה, גט שאין בו זמן איך הולד כשר לר"מ, הא כיון שאין בו זמן אין יכול להזימן, ותיריך עקרוהו רבנן לקידושין, אלא הוא לא כ' כן בכל הגיטין, וצ"ל דס"ל גט מאוחר פסול ולא מצי למימר אחרונוהו, אבל הפנ"י יישב שיטת רש"י ע"פ הפוסקים גט מאוחר כשר, [עיין לעיל יז. בתוד"ה ריש לקיש].

עט: ולא פירות.

פירש"י דין פירות שתקנו לה לאשה פירקונה משביה תחת פירות, ועל אלו אין לה כלום. והר"ן הביא דבריו וכו' ע"ז, אבל בירושלמי אמרו ביבמות עלה דמתני' דהאשה שהלך בעלה וכו' אמרינן בה שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל, הדא דתימא בשאכל עד שלא בא הראשון, אבל אם אכל משבא הראשון מוציאין. ויש ללמוד ממנו כאן לחלק בין קודם שנודע פיסול הגט לאחר שנודע.

עט: ולא בהפרת נדריה.

כ' בתוס' רי"ד, טעמא מאי אמור רבנן בעל מיפר כדי שלא תתגנה על בעלה, הכא תתגנה ותתגנה. וכ"ה ביבמות [צ: לגי' דידן], וכ' תוס' שם [פט. בד"ה מ"ט], אע"ג דבעל מיפר מן התורה, ה"ק מ"ט אמור רבנן בעל מיפר היכא דאין מיפר מן התורה, כי ההיא דפ' ד' אחין גבי שומרת יבם וכו', משום שלא תתגנה, וכיון דאיכא טעמא דתתגנה, א"כ אפי' בדאורייתא כמו הכא אמרו חכמים שלא יפר כדי שתתגנה.

עט: היתה בת ישראל נפסלת מן הכהונה.

הקשה המהרש"ל, לדעת תוס' [בד"ה וצריכה] דגט ראשון גט גמור הוא מה"ת, מה חומר יש בה שנפסלה מן הכהונה, הלא כבר היא גרושה מדאורייתא. וצ"ל דהכי קאמר, שנפסלה לכהן משם זונה ולענין התראה, ואע"פ שמן התורה אינה זונה, מ"מ חכמים עשאוה כזונה ממש גם לענין מלקות. א"נ לגופא לא צריך דנפסלה מן הכהונה, אלא הוא אגב בת לוי מן המעשר דאצטריכא ליה. והמהרש"א תריך דתני ליה משום כל הני דלקמן, כל עריות וכו', והכונס את יבמתו וכו', וכתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וכו', דאיצטרך למיתני בהו דנפסלו מן הכהונה ע"י דנישאו לאחר.

ובהגהות חש"ל כ', לענ"ד נראה ליישב בפשיטות, דמשכח"ל בחלל שנולד מכהן שנשא אשה שנתגרשה בגירושין כאלו ומת בעלה אח"כ, דאותו החלל פשוט שמוותר לישא אשה שנתגרשה בגירושין כאלו ומת בעלה אח"כ, דממה נפשך, דמן התורה חלל גמור הוא ומותר לישא גרושה, ומדרבנן דלאו גט הוא ואינו חלל, א"כ גם האשה אינה גרושה מדרבנן, דמדרבנן לא הוי גט, וקמ"ל מתני' דמ"מ בנשאת לאחר אז נפסלה לכהונה גם לחלל הזה משום זונה, דרבנן עשאוה כזונה משום קנס.

עט: ברש"י ד"ה מטמאין לה. אם כהנים הם.

כ' המהרש"ל, לאו דוקא, אלא אחד כהן והשני נזיר. א"נ יש לפרש אין מחויבין לטמא, ואיירי שפיר בישראל. [והגרע"א בתוספתו למתני' תלה לה בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד [פ"ב מהל' אבלים] בישראלים ונשים

שאינן באזהרת לא יטמא, אם מצווין להטמא לקרובים]. [ועיין בתוס' רי"ד שכ' ז"ל, ולא זה וזה וכו', דאמר מר מיטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה, ואפי' בגט פסול מדרבנן דמדאורייתא חזיא ליה ואמרינן לה יטמא מצוה, ב"ד עוקרין דברי תורה בשב ואל תעשה, עכ"ל. ומסוף דבריו מבואר לכאוף כהן פירושא דמהרש"ל דלענין החיוב ליטמא תני ליה, ואולי גם במש"כ בתחילת דבריו דאין מיטמא לאשתו פסולה, ס"ל דיסוד הך דינא הוא משום דאינו מחויב ליטמא לה, וממילא בכהן מיתסר. ויל"ע]. והמהרש"א כ' דא"צ לזה, אלא אם מת הראשון והשני נשאה בחזקת שאין זה גט, אינו מטמא לה, וכ"כ מהר"ם שי"ף, וכו' עוד בעבר ונשאה באיסור.

והחת"ס כ', פשוט דאשגרת לישנא דמתני' נקט. א"נ משום סיפא דמתני' כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות. ושוב הביא פי' קמא דמהרש"ל, וכ' ע"ז, לכאוף נראה דטעה במקרא מלא דהנזיר אינו מטמא לקרוביו ולאשתו כשרה. [והגרע"א בתוספותיו הקשה כן ממתני' דריש פ"ז דנזיר]. ואני אומר דכוונתו להא דאמרינן ביבמות [פט:]: כהן מטמא לאשתו קטנה שנישואיה מדרבנן, משום דהוא ירית לה ולא יורשיה, הו"ל מת מצוה דקרי ליה ולא עני וכו', ועכ"פ הכא דהבעל יורש אותה כמש"כ הריטב"א בשמעתין והתם ביבמות, וא"כ היורשים שלה לא ירצו לקברה, וקרי להו ולא עני והו"ל כמת מצוה, ולהא בעלה נזיר מטמא כמו למת מצוה וכו', קמ"ל דהכא קנסיהו. [ויל"ע לפ"ז, היכא דאיתרמי דהויא אשה זו מת מצוה ממש, אי הוי זה בכלל הקנס שלא יטמאו לה זה זה, או דילמא רק היכא שנעשית מת מצוה מחמת שנשאת בגט זה ובעלה יורשה [וכנ"ל], בהא קנסיה].

עט: בתוד"ה ולא בלאות פי' בקונטרס בלאותיה קיימין, ואין נראה דבהדיא אמרינן וכו'.

כן הקשה גם הרשב"א, ותירץ, דכאן קנסו יותר ממזידה גמורה, דההיא לא שכיחא, והיא דלא נתכוונה לזנות אלא שסומכת אגיטה, יש לקנסו ולגדור יותר.

פ. ואם מתו, אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין.

כה"ג תנן ביבמות [פז:]: לענין אשה שנשאת ע"פ עד אחד שמת בעלה. וכו' ע"ז הגרע"א בתוספותיו למתני' דהתם, אינו מובן כראוי טעמא דמילתא דאחיו של שני אינו רשאי לייבם, דבשלמא אחיו של ראשון אינו מייבם מדרבנן, כיון דלא דייקא כראוי והוי כמו מזיד והיא סוטה מדרבנן שאסורה לייבם, או כיון שמצריכין גט משני משום שזמא יאמרו גירש הראשון, ולפי חשש זה הוא כמייבם גרושת אחיו, אבל אחיו של שני, הא ממה נפשך, לענין דנראית כמזידה ואסורה לבעול, א"כ אינה אשת אחיו, שהיתה בזנות עם אחיו, ולפי החשש שיאמרו גירש הראשון ונשא השני, היא מותרת לו ביבום, א"כ מאיזה צד נבוא עליו לאסרו ביבום. עכ"ל.

והרשב"ש שם [וציין כאן לדבריו שם] הביא דבריו, והוסיף דכן יקשה גם כאן לשי' רש"י דמה"ת היא אשתו של ראשון, וכ' ז"ל, ונ"ל פירוש, דאינו בתורת יבום לענין דייקנה אותה בע"כ או בשוגג, או לפטור צרתה לא מדאורייתא ולא מדרבנן, היינו דא"צ גט ממנו בביאות הללו, דכולי האי לא אחמרנו רבנן, וכן תפרש בהא דגיטין לפירוש"ש שם. ובתפארת ירושלים שם כ', דחיישין שיאמרו קמו רבנן במילתא דגירשה ראשון וקידשה שני, ומשו"ה יבמה [אחיו של] השני, ובתורת יבום קנאה לכל דבר, ואח"כ יתקלקל ע"ז שקנאה בע"כ כיבמה דעלמא שקנאה משבא עליה לכל דבר ולהפרת נדרים, דבשלמא כשיש מצות יבום ובספק כגון בספק נתקדשה, לא הפקיעו מצות יבום משום חששא, משא"כ הכא.

פ. שינה שמו ושמה וכו'.

כ' בש"ה"ג בשם ריא"ז, נראה בעיני שאם כתב בגט פלוני בן פלוני כגון שהיה נקרא רב טוביה וכתב פלוני בן טוביה, חוששין בו לשינוי השם, שאחד הוא טוביה, ואחר הוא רב טוביה. [ועיין בכתובות [פה]. ההוא דאמר להו נכסי לטוביה וכו' ואתא רב טוביה, לטוביה אמר לרב טוביה לא אמר].

פ. כל עריות שאמרו וכו' וכל הדרכים האלו בה.

כ' הריטב"א לקמן [פ:]: וצריכה גט מזה ומזה, מהראשון מן הדין, [א"ה, לכאוף מהראשון חליצה הוא דבעיא, ואי משום דלמ"ד קידושין תופסין ביבמה לשוק פקעה זיקתה, א"כ לכאוף אינה צריכה כלום מן הדין], ולמ"ד אין קידושין תופסין ביבמה או אליבא דר"ע דסבר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין, הצריכה גט משני כדי לעשות בנה מהראשון ממזר, וכדי לעגנה שתתגרש משניהם.

פ. לא כלה הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני.

ופירש"י דאמרינן קנוניא הוא ביניהם, והחליפו השטרות לאחר שניסת. והרמב"ם [פ"י מהל' גירושין הי"א] כ' הטעם, שאנו תולין שנפל ממנה הגט והוא מצאו. וכ"כ המאירי והטור [סי' קנ"א]. וכ' הב"ח, דלא נראה להו שיעשו קנוניא, כיון שאסור להחזירה, וכמו שהקשו תוס' [לקמן פא. בד"ה לא כל הימנו], ולכן פירשו דאעפ"כ היא בחזקת גרושה לפי שאנו תולין שנפל ממנה והוא מצאו, ואע"ג שהשובר ביד האשה, פשיטא דלא תלינן ג"כ שנפל מן האיש והיא מצאתו, דזה רחוק, אלא תלינן דעדיין לא פרע לה כתובתה.

פ. אלא לאו סופר, כדאמר להו רב לספריה וכו' כי יתביתו בשילי וכו'.

כ' הרא"ש [סי' ט'], והאי דקאמר אלא אסופר, לאו דוקא, אלא משום חששת העדים, דצריך לכתוב בשטר שם העיר שהעדים חותמין בו אפי' נכתב בעיר אחרת, שלא יאמרו לעדים עמנו הייתם באותו היום במקום אחר, ואין חוששין אם שינה בשטר [אצ"ל מקום] הכתיבה, תדע דאמרינן לעיל [ג:]: מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר לר"מ, ואמאי לא חיישין שזמא לא נכתב בו מקום הכתיבה ונפסל וזרקו לאשפה, אלא ודאי אין חשש בה.

ועיין בפנ"י ע"ד תוס' לעיל [בד"ה ושם עירון] שכ' ז"ל, ולכאוף קשיא לי וכו' למה תקנו כלל לכתוב מקום עמידת הסופר בחנם, כיון שייכול לבא לידי פסול אם ישנה. וחפשתי בכמה פוסקים ומפרשים קמאי ובתראי, ולא מצאתי שום טעם למה תקנו לכתוב מקום עמידת הסופר והעדים וכו'. ואפשר שהוצרכו לתקן מקום עמידת הסופר משום שלום מלכות, דזימנין שמשלח הגט ממדינה למדינה, ואיכא קפידיא דשלום מלכות במקום הנתינה אם יחשבו שהגט נכתב כאן, אבל כשכותבין מקום הכתיבה ושם מלכות דמקום הכתיבה ליכא קפידיא וכו'.

אלא משום דמל' התוס' בסמוך לא משמע כן, חוזרני לפרש בדרך אחר, שתקנו לכתוב מקום עמידת הסופר כדי שנדע אם הוא במקומות שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכו', ואע"ג דלא שייך אלא בגט ע"י שליח, אפ"ה לא פלוג רבנן וכו'. ויותר נראה שמה שכותבין מקום עמידת הסופר בגיטין היינו משום שצריכין לכתבו בשטרות כדאיתא בחו"מ [סי' מ"ג], והיינו משום שינוי המטבע, שמחוייב לשלם המטבע של מקום הכתיבה.

פ. בתוד"ה שינה. לא שינה ממש וכו'.

וז"ל הרשב"א לקמן [פ: בד"ה ומוזדים חכמים], יש מי שפירש ששינה שמו לגמרי שהיה שמו יוסי ואסיק שמייה יוחנן, ופסולא דאורייתא הוא לפי שכתבו בשם איש אחר. ואינו מחוור, דאטו מי איצטריך מתני' לפסול גט שנכתב בשם אחר, אבל הכא בפסולא דרבנן מיירי וכו'. וכ' ע"ז התו"ט, ולי נראה לתרץ, דאיצטריך לאשמועינן [דהו"א] דהא צריך שיהא נכתב לשמו, לאו לשם העצם, אלא הכוונה לאותו האיש שהוא יגרש בו, והרי דעת מקצת פוסקים שאם לא כתב שום שם איש ואשה כלל שהוא כשר כמש"כ בב"י, הלכך הו"א דכי מסיק שמייה בשם אחר משם שנקרא בו מיום היותו דלא מיפסל בכך, כיון שעל דעת זה האיש המגרש הוא נכתב.

פ. ליערבינהו וליתנינהו.

דהוי מענין אחד, פסול דגט, משא"כ איך בבות. [מהר"ם שי"ף]. וז"ל החת"ס, וצ"ע בבא "כל העריות" ובבא "הכונס יבמתו", אע"ג דעביד בהו צריכותא, מ"מ ליערבינהו וליתנינהו. (הו"ל) [וי"ל] חדא כר"ע דיש ממזר מחייבי לאוין, ואיך דחמיר מיניה אפי' רבנן דר"ע, ולא איפסיקא הי מינייהו חמור, דהא עביד צריכותא. ולפ"ז מיושב מש"כ תוס' [סוף ד"ה

נישאון] ה"ה דהוה מצי למידיחי וכו', והשתא א"ש. [דעל כרחק חדא כרבנן, מדלא ערביניהו].

פ: כל עריות שאמרו וכו' לימא תיהו תיובתא דרב המנונא וכו'.

הרי"ף הביא על הני בני [דכל עריות שאמרו וכו' והכנס את יבמתו וכו'] דבירושלמי אמרינן זו דברי ר"מ שאמר משום ר"ע [רבו, דס"ל דיש ממזר מחייבי לאוין. ר"ן], אבל חכמים אומרים אין ממזר ביבמה. וביאר הר"ן, דכיון דסברי רבנן שקידושין תופסין בחייבי לאוין, אין הולד ממזר כלל, דאע"ג דמודו רבנן בשינה שמו ושמה דהולד ממזר אפ"ל מן הראשון, התם היינו טעמא לפי שנשאת בגט פסול שעושה ולדה מן השני ממזר מדאורייתא, משו"ה קנסינן לה מדרבנן בולדה מן הראשון, אבל כל היכא דליכא ממזר מדאורייתא, לא קנסינן למעבד ממזר מדרבנן.

פ: א"ר יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין ועסוקין באותו ענין זהו לאלתר וכו', ורב אדא בר אהבה אמר לא נישאת זהו לאלתר וכו'.

כ' הרא"ש. [ס' י"א], ומסתברא כדקא פריש ר"א בר אהבה וכו', ועוד דלא מסתבר טעמא דשמואל כלל, לאחר שעמדו אמאי חייש ר' אלעזר, מה קנוניא שייך הכא, אם הם מתחרטין על הגט, יכול לקדש הפעם שנית. וכו' המהרש"א לקמן [פא. ע"ד תוד"ה לא], לשמואל בלא נשאת ודאי שייך קנוניא כגון אם כהן הוא והם מתחרטין על הגט, והרא"ש שכ' דלא מסתבר טעמא וכו', ר"ל דלא מסתבר לאוקמא מתנ"י כשמואל ודוקא בכהן. והמהר"ם שיי"ף כ' [שם], לשמואל י"ל בדוחק דניחא להו לבטל הגט שיחול מעצמו אישות שיש לה עם בעלה הראשון, מלהחזיר ומלהנשא מחדש לחדש קידושין חדשים עם הראשון, וכ"ש אם הוא כהן.

והמהרש"ל נתקשה בסברת שמואל כקושית הרא"ש, וכ' דרש"י נשמר בזה, וכ' [לקמן פא. בד"ה זכות] מאחר שכבר זכתה וכו', וה"ק נהי דליכא קנוניא, מ"מ הוא גופא יכולה להנשא אם רצונה לתלות בדבר מה איך שנתחלף אחר הגט, ואפ"ל הוא הבעל הראשון עומד וצועק שלא נתחלף אלא שמתחילה ניתן כך, לאו כל הימנו לאבד זכותה שיצא עליה בשכבר חזקת היתר.

ועיין בקרב"ן [אות ג'] שכ' בתו"ד, דשמואל לא ניחא ליה לפרש כר"א בר אהבה, דאהר גוונא לא הוה פליגי רבנן, דסברא מעליא הוא לא כל הימנו לאבד זכותו של שני. [ורק בעמדו פליגי רבנן, משום דליכא למיחש לקנוניא מטעמא דהרא"ש. ואולי גם לפמ"ש המהרש"ל בדעת רש"י י"ל דלשמואל מודו רבנן שאין יכול לבטל זכותו של שני, אבל זכות האשה כשלא נשאת רק הותרה לינשא, יכול לבטל].

פ: ברש"י ד"ה זינו לא. והו"ל נושא את חלוצתו דקם ליה בלא יבנה.

כ' המהרש"ל, לא אוכל להבין זה, דהא אשת אחיו ממש וחייב כרת, ולא אמרינן שקם ליה בלא יבנה אלא היכא שלא נשאת אחר חליצה, שלא יכול שוב ליבמה, אבל היכא שנשאה [אצ"ל שנשאת] אח"כ, דהו"ל כגרושת אחיו ממש. ונראה בעיני דטעות סופר הוא. וכ' ע"ז המהרש"א, אני תמה עליו מהיאיך יצא לו דין זה דהו"ל כגרושת אחיו, ואי משום שכבר נשאה אחר, הרי מדינא שרי לייבמה אח"כ אי לאו משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים, כדאמרינן בהדיא ביבמות וכו', אלא הכא משום דחלץ לה קם ליה בלא יבנה, ודברי רש"י אמת הן בלא גמגום.

והמהר"ם שיי"ף כ' ע"ד רש"י וז"ל, דקם ליה בלא יבנה כיון שלא בנה ונמצא פוגע באשת אח שלא במקום מצוה דהוי בכרת, אבל מה שנשאת לאחר אין מעלה או מוריד בהו"א זו דליתא לדרב המנונא, רק מכח שחלץ נגע בה. ואין מחוור לי מה שמחק החכמת שלמה. וכ' ע"ז בביאור [אות ל'] תמוה, דבהדיא מבואר ביבמות [י:]: דאינה עליו אלא בלאו, ופלוגתא דר' יוחנן ור"ל הוא בצרת חלוצתו עליו או החלוצה על האחין, אבל החלוצה על החלוץ לכו"ע אינה אלא בלאו.

פ: בתוד"ה זו. ומה שאנו כותבין לבריאת עולם וכו'.

כ' המאירי, בזמנים הללו לא נהגו לכתוב זמן מלכות כלל אף במקומות שהגויים נוהגים להזכיר שם המלכות בשטריהם, מפני שמ"מ אף הם אין מזכירין אותו למנין, אלא שמונין לזמן הידוע להם בתחילת אמונתם, ולא עוד אלא שאפ"ל היו עושין כן, אין קפידת המלכות אלא כשאנו מונין לאיזה זמן של מלכות כגון למלכות יוונים, או לבנין הבית או לחורבנו שהוא מנין לדברים המיוחדים לנו, [והרמב"ן והרשב"א והר"ן כ' עוד, דבנין הבית חשיבותא דידן הוא, וחרבן הבית משום שהוא זכרון תוקף מלכות של נבוכדנצר. ומשמע דלית ראשון קאמרינן. ויל"ע], אבל עכשיו שאנו מונין ליצירה, כבוד שמים הוא, וכולם נסכמים בכך.

פא. זכות הראויה לשני.

כ' הגרע"א, לא זכיתי להבין, דמה בכך שיצתה מלפני עדים בחזקת מגורשת וזכתה להנשא לשני, אמאי לאו כל כמינה להפקיע זכות עצמה, והא כיון שאומרת שהשובר נמסר לידה מבעל ואינה גרושה, שויה אנפשה חתיכה דאיסורא. וצע"ג. וז"ל הריטב"א [כפי שהגיהו המו"ל], נ"ל דהיינו דוקא כדאמרה היא שגט נמי נתן לה, אלא שנפל מידה והוא החליפו מפני שטעה, וכל שעמדו מאמינים אותה, דשמא מתוך שהיו טרודים לעמוד לא ראו, אבל כל זמן שיושבים אי אפשר שלא ראו. הא לאו הכי, לא היה מכשיר, שאם היא אומרת שלא נתן לה אלא השובר שבידה והוא אומר כן, אנו מאיזה טעם נכשיר אחר שלא נשאת, אלא ודאי כדפרישית כנ"ל. וצ"ע. ומיהו לרב אדא בר אהבה דאמר כל זמן שנשאת אתי שפיר, משום דלאו כל כמינה לאבד זכותו של שני, ושמו אח"כ החליפו לה להוציאה מתחת ידו.

פא. בתוד"ה לא כל הימנו. וי"ל דפעמים אין הבעל שם על לבו שאסור להחזירה וכו'.

כ' הב"ח [ס' קנ"א], לפענ"ד הוא דוחק, אלא אע"פ שיודע שאסור להחזירה, עושה היא קנוניא כדי שתאיסר על בעלה, לפי שהיא שונאה אותו. [וכ"ה בתוס' ר"ד וז"ל, אלא אמרינן קנוניא עשה עם האשה וכו' כדי לאוסרה על השני]. וז"ל המהר"ם שיי"ף, אפשר לומר שהיא משחדתו בממון לעשות קנוניא זאת כדי שתפקיע עצמה מבעלה השני, אף שסו"ס אסורה לראשון, מה בכך.

פא. כתב לגרש את אשתו ונמלך, ב"ש אומרים פסלה מן הכהונה וכו'.

כ' החת"ס, נראה לי לא מטעם שם גירושין אלא מטעם שם זונה, וב"ש לטעמייהו, לא יגרשה אא"כ מצא בה ערות דבר, וקול יוצא סתם לה גט ומסתמא היה בה חשש זנות, וב"ה מודו לזה אלא דס"ל סתם גירושין אינו מערות דבר, ואין כאן שם זונה, [ולכאו' דלא כהרי"ף והרא"ש והמאירי דמייתי הכא ההיא דריח הגט דלקמן פב:]. ובזה יובן דאמר דורות הראשונים ב"ש, וקשה הא ב"ה פליגי והלכה כב"ה, [והמהר"ם שיי"ף הרגיש בזה, וכ' וז"ל, דורות האחרונים ר' דוסא, אבל ב"ה אינו מחמיר כב"ש אבל אינו מיקל, משא"כ ב"ש ור' דוסא מקצה אל קצה], ותו מה [שייך] ב"ש לדר' דוסא, והשתא א"ש, ר' דוסא הכשיר אפ"ל כשראינו ערבי השטוף בזימה מיעך בין דדיה, וב"ש וגם ב"ה אוסרין ע"י חשד זנות בעלמא, אבל לב"ה ליכא חשד כלל.

פא. בתוד"ה טרקסמון. ובערוך פי' טרקסמון מין ירק וכו'.

כ' המהרש"א, אינו נמצא מפורש במשניות, אבל ר"ל דבמשניות חשיב ירק עולשין ששמו טרקסמון בירושלמי, כמש"כ בפ"ה הר"ש במס' כלאים, וכ"ה בערוך ערך טרקסמון, ופירושו שם מגומגום. וז"ל החת"ס, בערוך שלפנינו לא מצאתי כן, אלא הכי מפרש, טרקסמון הוא גן ירק הנקרא טרקסמון, וכשמולכים התבואה מהשדה דרך הגן הנקרא טרקסמון ממילא נכנס לבית דרך שער החצר. עוד כ' שם, דפלוגתת ר' ינאי ור' יוחנן במעשר שני, דביה כתיב בערתי הקודש מן הבית, ואפשר גם במעשר עני, דדומה בשנתו למעשר שני, אבל לא במעשר לויים, דלא כתיב ביה בית, וא"כ מיושב קושית תוס' בד"ה ור' יוחנן. עכ"ל החת"ס.

פא. המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי וכו', וב"ה אומרים צריכה הימנו גט שני.

פא: בתוד"ה בית שמאי. ואע"ג דביבמות פ' ב"ש אמרי ב"ש וכו' משום דאין אדם בעל בעילתו בעילת זנות וכו'.

והרשב"א כ', וי"ל דהכא אזלי ב"ש לטעמייהו דאמרי [לקמן צ.]. לא גרש אדם את אשתו א"כ מצא בה דבר ערוה, והילכך כל שהוציאה מביתו מחמת דבר ערוה, חזקה מזהומת היא בפניו ואינו מחזירה, והשתא בעילת זנות הוא דקא עביד וכו'. ועד"ז כ' הפנ"י, דב"ש לטעמייהו ליכא למימר הכא אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, דהא קמן אפי' אם בעל לשם קידושין הו"ל בעילת זנות, דהא אסירא ליה.

ובטעמא דתוס' שלא כ' כן, כ' הפנ"י משום דבשלהי פרקין משמע דביעבד אפי' לא מצא לא ערוה ולא דבר אפי' מגורשת, וא"כ היכי פסיק ב"ש ומקילי בכל גווני דאין צריכה גט שני, הא זימנין אשכחן שלא מצא בה ערות דבר וגירשה, וא"כ כה"ג כשראוה שנבעלה לאחר שנתגרשה אמאי א"צ גט שני.

פא: כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה.

כ' הגרע"א בתוספותיו למתני, וא"ת והא קי"ל לעיל [יח:]: דהאומר כולכם שנים משום עדים וכולם משם תנאי, ואי חתים בי תרי מינייהו ביומיה ואינן מכאן ועד עשרה ימים כשר, א"כ אמאי תצא, נחוקר למי צוה עוד לחתום, ולקיימו לתנאי ויחתמו, [א"ה, לכאו' הקושיא רק לפירש"י ודעימיה דהטעם שפסלוהו משום דחיישינן שמא באמת אמר כולכם לעדים שהיו כמנין קשריו, אבל להרמב"ם והמאירי [הו"ד לקמן בסמוך] דהטעם שמא יבואו להכשיר בעלמא כשאמר כולכם, אולי י"ל דמה"ט פסלוהו לגמרי, ואין לו תקנה בהשלמה להכשירו למפרע. ויל"ע], נהי דאנו מפרשים דכולכם תנאי הוא, מ"מ הא לא פירש מעכשיו, ולא על מנת, וסתם תנאי הוא תנאי "אם", ולא הוא גט עד דמקיים לתנאי, וכשנשאת היתה עדיין אשת איש, ואסורה לבעל ולבועל, והאי דאינן מכאן ועד עשרה ימים, על כרחך מיירי קודם שנשאת, והר"ן ז"ל בסוגיא הקשה קושיא זו וטרח הרבה בישובו, ולא ידעתי למה וכו'.

ובתפארת ירושלים כ', דטעמא דהר"ן משום דס"ל דכל היכא דלא פירש כלום וגם לא פירט לדיני תנאים, רק דמשום אומדנא דמוכח אמרינן דדעתו היה לתנאי, בכל כה"ג נקטינן לדעתיה כאילו אמר על מנת וכו', וטעם הדבר, דכל היכא דמשום אומדנא דמוכח אמדינן דדעתו היה לתנאי ולא ראינו בו שום רצון לביטול המעשה רק ברצונו בתנאי, לכן נקטינן לקיים המעשה בכל מה דאפשר, ולהכי אמרינן דדעתו היה על מנת, ואם יתקיים התנאי לא יהיה שום ביטול בגוף המעשה, אבל ב"אם" מסלק גוף המעשה עד שיתקיים התנאי, יעו"ש ראיותיו. והביא שכ"כ התו"ג [סי' קמ"ג סק"ב]. אמנם הגרע"א הביא דהח"מ [סי' ק"כ ס"ק כ"ב] נקט בפשיטות דתנאי דכולכם הוא תנאי אם.

פא: גט קרח הכל משלימין עליו.

כ' בתוס' רי"ד, השלמה זו אינה אלא מדעת הבעל שיצוה לו לחתום בו, דאי שלא מדעתו, היאך רשאי זה לחתום ולהעיד עדות שקר, תדע דהכי הוא, מדאמרינן לקמן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב בלבד, אבל תרי לא דילמא אתי לקיומיה בשני קרובים וחד כשר, ואי מדעת הבעל משלימין אותו, ניחוש דילמא איהו מקיים אפומיה דהוא כשר וקרוב שחתמו שלא מדעת הבעל, ששניהם פסולין כיון שלא צוה להם הבעל, וכך הם פסולים הכשרים כמו הקרובים, כיון שעשו שלא מדעת הבעל, אלא ודאי אין משלימין אלא מדעת הבעל.

פא: ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים וכו'.

ומפרש הגמ' טעמא דילמא אתו לאכשוריהו בעדות דעלמא. והקשה בתוס' רי"ד, והרי כל טעמא בגט קרח לא הוא אלא משום גזירת כולכם, ולעיל בהמביא תניין [יח:]: אמרינן איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי, א"ר יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי וכו', כגון שנמצא אחד מהן קרוב או פסול, למ"ד משום תנאי כשר וכו', וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן בר מתלת, ור"ע לא מכשר אלא קרוב, אבל פסול לא, ואי חתם בו פסול א"ר עקיבא הולד ממזר וכו'. יש לתרץ, דהתם בעל הוא דקפיד ואמר חתמו בו כלכם, הלכך אי מחתמינן ביה פסול לא נפיק מיניה חורביה

הגרע"א הביא דבסדר הגט למהר"י מינץ [סי' נ"ז] כ' ז"ל, אשה שקבלה גט בלילה אינה מגורשת (וכן) [וספק] אם הוא קידושין וכו', והביא שם הגט פשוט [סי' כ"ג ס"ק כ"א] דברי הרא"ם בשו"ת [ח"א סי' פ"ד] דכ' הטעם בגט דהוי כתחילת דין וכו', אולם בקידושין לא ביאר טעם ספיקתו. ובשו"ת הרא"ם [ח"ב סי' ל"ו] האריך מאד בדיני גט בלילה והעלה דמדאורייתא אינו גט, וכ' שם, ומגמגם אני על הקידושין משום דכתיב ויצאה והיתה וכו', עכ"ל. נראה אופן ספיקתו, כיון דבגט עצמו לא כתיב קרא לפסול בו בלילה, רק מסברא כיון דגובה כתובתה הוי כתחילת דין, וכיון דהסברא ליתא בקידושין, ממילא אין לפסולו וכו'.

ונראה לי ראייה דעכ"פ בקידושין מדינא מהני בלילה, מההיא דאמרינן [בסוגיא] המגרש וכו' ולנה עמו בפונדקי וכו' אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין, והרי "לנה" משמע רק בלילה, ואפ"ה מהני אם בעל לשם קידושין. גם הרשב"א הביא ראייה דפנוי הבא על הפנויה לא אמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, [כהרמב"ם ודלא כהגאונים, הו"ד לקמן], דאל"כ לא משכח"ל דנושא מפותת אביו, עיי"ש, ודילמא מפותת אביו מיירי שאביו בא עליה בלילה דודאי ליכא קידושין, אלא על כרחך מדינא מהני קידושין בלילה. [ואין לחלק בין קידושי שטר דיליף להו מגט, לקידושין ביאה דכתיבי בקרא, דודאי אי לא מהני בלילה הוי דין בחלות הקידושין, ובזה אין לחלק, כמש"כ הגר"א בכמה דוכתי, ותו, דעיקר ספיקא דהרא"ם בקידושי כסף דידן הוא].

פא: ובה"ב סברי אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

כ' הרמב"ם [בפ"י מהל' גירושין הי"ט] ז"ל, הוורו מקצת הגאונים שכל אשה שתבעל בפני עדים צריכה גט, חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכו'. וכל אלו הדברים רחוקים הם בעיני וכו' שלא אמרו חכמים חזקה זו אלא באשתו שגירשה בלבד, או במקדש על תנאי ובעל סתם, שהרי היא אשתו, ובאשתו הוא שחזקתו שאינו עושה בעילתו בעילת זנות, עד שיפרש שהיא בעילת זנות או שיפרש שעל תנאי הוא בועל, אבל בשאר הנשים, הרי כל זונה בחזקת שבעל לשם זנות עד שיפרש שהוא לשם קידושין וכו'.

[ובפינה"ש בעדיות פ"ד מ"ז, דתנן התם כמתני' דהכא] כ' הרמב"ם ז"ל, וענין אין אדם עושה בעילת זנות, שבעל אדם בפני עדים בעילה לשם זנות והוא יכול שתהיה שלא לשם זנות, והוי יודע ענין זה כי הוא נפלא מאד ונפתחים בו מנעולים. עכ"ל. וביאר התו"ט שנתכוין [במש"כ שהוא נפלא וכו'] למש"כ בחיבורו שלא אמרו אלא באשתו שגירשה בלבד וכו', שאם אי אתה אומר שלכך נתכוין, מהו השבח שנשתבח, ואיזה מנעול הוא שנפתח ביתור לשונו שכ' כשיש יכולת בידו וכו', דליכא למימר דאתא למימר כשיש כאן עדים, דפשיטא דבאל עדים אין קידושי קידושין כלל וכו', אלא דה"ק כשיש יכולת בידו וכו' שהרי היא אשתו אלא שנתגרשה וכיו"ב].

פא: ובה"ב סברי אמרינן הן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה.

כ' בשנה"ג לעיל [עג:]: בשם ריא"ז, ואם שניהם מודים שלא בא עליה באותו היחוד, אינה צריכה גט שני ממנו. והב"ש [סי' קמ"ט סק"ד] כ' ע"ז, וצל"ע מנ"ל דין זה, כיון דקי"ל הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה, הוי כאילו עדים מעידים ע"ז. וכ' החת"ס, די"ל כיון דכל עצמו לא חיישינן לקידושין [אלא] משום לא שביק היתרא ועביד איסורא לבעול בעילת זנות, ואין נחשדנו שאחר שקדשה יכחיש ויתיר אשת איש לעלמא וכו'. [ולכאו' להאי טעמא ה"ה דכשואמרים שבעל שלא לשם קידושין, נמי א"צ גט שני. וכן משמע בהמשך דבריו כדלקמן].

אך לדינא קשה לסמוך ע"ז, שהרי אומר נגד הרוב, או יאמר לא בעלתי, והרוב אש בנעורת, או יאמר בעלתי בזנות והרוב אינם בועלים בזנות כשאפשר להם לקדש, ולא מהימן נגד הרוב, ומ"מ כשקבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם, דהאי רובא לא הוה רוב מעליא, כיון דלדין איכא שתי מיעוטא דמתנגדים, דהמיעוט אינם בועלים, ומהרוב דבועלים איכא מיעוט שאינם מקדשים.

לאכשורי בשאר עדיות, דאנן לא הוה מחתמינן ליה אי לאו משום דבעל קפיד, אבל בגט קרח שב"ד מורים לו להחתימו, אם יורו לו ב"ד להחתיים בו פסול, אתו לאכשוריה בשאר עדיות, ומשום הך גזירה אמרינן שאם חתם בו הולד ממזר.

פא: מ"ט דגט קרח, גזירה משום כולכם.

רש"י במתני' [ד"ה גט קרח] פי', דמסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחילה, וחיישינן דלמא אמר להו כוכם חתומו, והרי אחד שלא חתם. וכ"כ בתוס' רי"ד, ומייתי' עלה מתני' לדעיל [סו:]: כולכם חתומו אחד כותב וכולם חותמין, לפיכך אם מת אחד מהם הרי הגט בטל. והרמב"ם בפיהמ"ש כ', שאנו חוששין שמא זה הגט יש בו הרבה עדים וכשר בלא עד, ויחשוב החושב כשאומר אדם ג"כ להרבה בנ"א כולכם כתובו, וחתמו קצתם ונחסר מהם עד אחד או יותר, שהוא כשר כמו זה הגט קרח שחתמו בו קצת עדיו ונשאר מקום לקצת העדים שלא חתמו. [ול' המאירי בשמו, אולי יראה זה הגט ובו כלל העדים, וקשר בלתי עדים, ויחשוב החושב שהוא ג"כ כאשר אמר האדם לאנשים הרבה כולכם כתבו וחתמו קצתם וחסר עד אחד או יותר, הנה הוא כשר בדמיון זה הקרח אשר חתמו קצת עדיו וישאר מקום קצת העדים בלתי חתומים. וכן פי' המאירי עצמו וז"ל, וכשנשארו מן הכפלים שלא חתם בו אדם [נכשירה], נבא להכשיר בכולכם אע"פ שלא חתמו כולם. וכן משמע ל' הראב"ד בהשגותיו להרי"ף שכ' וז"ל, וכשיראה קרח יאמרו זימן חמשה ולא חתמו אלא ארבעה ואתי לקלקולי נמי בכולכם.

פא: גזירה משום כולכם.

כ' הר"ן, לאו לכולכם עדים חיישינן, שא"כ היאך משלימין עליו קרוב, והרי יבא ב"ד אחר לפסלו משום חשש כולכם, דהא אמרינן בפי' המביא תניין [יח:]: דלר"ל דאמר דאומר כולכם משום עדים קאמר שאם נמצא א' מהן קרוב או פסול עדותו בטלה, אלא ודאי כי חיישינן לכולכם היינו משום תנאי, או לר' יוחנן מפני שהדין כך אפי' בפשוט וכו', ואי לר"ל משום דאע"ג דבפשוט ס"ל דכולם משום עדים, במקושר מיהת מודה דאינן משום תנאי, וטעמא דמילתא לדידיה, משום דבפשוט שעיקרו שנים והם משום עדים, אף כשהוא מוסיף עליהם, כולם משום עדים, אבל במקושר שהשלישי שהצריכו חכמים ודאי דינו כמשום תנאי, שאל"כ נמצאת עדותו בטלה, אף כשהוא מוסיף על ג' ג"כ לתנאי הוא מתכוין, ומ"מ א"א להכשיר קרוב אם יש לחוש שכולכם עדים קאמר וכו'.

ואפשר עוד לומר, דכי אמרינן גזירה משום כולכם עדים קאמרינן, דבגט קרח מסתמא עדיו למנין קשריו הם, ואפ"ה משלימין עליו קרוב, לפי שלא יבא ב"ד אחר לפסלו, דכיון דבעיקר עדותו של מקושר דהיינו בג' עדים הצריכין בו, עד א' קרוב כשר משום דג' במקושר לאו דאורייתא כדאיתא בגמ', אפי' אמר כולכם עדים, לא לצרף עדותו אמרו כן ותהא עדותו בטלה, אלא כך אמרו, שיחתמו הכשרים כדנים והקרוב כדינו וכו'.

פא: קרוב כו"ע ידעי דקרוב הוא.

בנימוקי הגר"ב לעיל במתני' הקשה, דלפ"ז הא דא"ר עקיבא "הראויים להעיד במקום אחר" מיותר. ואפשר לומר, דלא תימא דקרובים וה"ה לפסולים, ולא פליג (רב) [רק] אעבד לחוד משום דילמא אתו לאסוקי ליוחסין, לכן נתן סימן דקרובים הראויים להעיד במקום אחר, לאפוקי גזלן. וכן משמע בגמ', דעל גזלן פריך אלמה וכו' הראויים להעיד וכו' קרוב אין גזלן לא וכו'. והא לא תקשי דנימא אשה נמי [נכשיר, דהכל יודעין דאשה היא, והואיל ולא בעינן ראוי להעיד במקום אחר וכנ"ל, נכשירה], ור"ע לא הכשיר רק קרוב, ועיין מהר"ם שיי"ף, [ד"ל] דלבן ננס נמי אשה אינה משלמת, כיון דלא תבא לכלל עדות לעולם. [ומקטן שיבא לכלל עדות לא קשיא להו, דכיון דאינו בר דעת, אין חתימתו כלום].

פב. מכל תלתא מקיימין.

כ' המאירי, יש למדין מכאן שבשטר מעשה ב"ד צריך שיקיים חתימת ידי שלשתן, שהרי בזה אתה אומר שמאחר שהוא צריך בחתימתו לשלשה

עדים כך בקיומו צריך שתקיים בו חתימת שלשה, דאם איתא דהכא בתרי סגי, אף בחד קרוב ליפסל, דילמא אתי לקיומי בחד קרוב וחד כשר, אלא ודאי צריך שתקיים בו חתימת השלשה, ואף במעשה ב"ד אני אומר כן. אלא שגדולי הדורות כתבו, דאי משום הא לא איריא, דבשלמא במקושר, הואיל והכשירו בו עד אחד קרוב, דין הוא שיצטרך שלשה, דאי אמרת בתרי, אתי לקיומי בחד קרוב וחד כשר כדכתיבנא, אבל מעשה ב"ד, שלא הכשירו גט [אצ"ל בו] קרוב לעולם, בתרי מינייהו סגי, מידי דהוה אכל קיום דעלמא. ועוד נ"ל לחזק דברים אלו, שאם לא יוכשר בקיום חתימת השנים בגט מקושר, יפסל אף בקרוב אחד, שהרי לדעתך לחתימת שלשה כשרים אתה צריך, אלא ודאי כל שהדבר ברור שאין שם קרוב, דיו בקיום חתימת שנים.

פב. דאי ס"ד בעינן רצופין, לקבע ליה מקום להאי קרוב וכו' ולכשר ביה טובא.

כ' המהר"ם שיי"ף, אע"ג דלאיזה צורך נתקן מקום בשביל כן כדי להכשיר הרבה, והוא היפך הכוונה במקושר שיהיה טורח בעשייתו, ואף דלא רצו לפסול קרובין במקושר כיון דכשרים לעדות אחרת, מ"מ לקבוע מקום בשביל כן למה לנו. [א"ה, לכא' סגי ליה בטורח שלשה עדים, דאי בעי לא עביד ביה אלא שלשה קשרים. וריבוי הקרובים דאמרינן, בלא"ה היינו אי איתרמי ביה טפי משלשה קשרים, דבשני כשרים וחד קרוב, בלאו דברי אביי מכשרינן, וא"כ י"ל דאין זה בכלל הכוונה במקושר להרבות טורח כ"כ].

פב. בתוד"ה צא. וכן פירש ה"ר אלחנן וכו' גילה בדעתו שלא יהא גט וכו'.

כ' הר"ן, נראה שזה על דעת מי שסובר כההיא דריש פ' השולח [לב:]: שאם ביטל הגט בפירוש מבוטל ושוב אינו חוזר ומגרש בו, [ובהדיא פסקינן התם דלא כוותיה], דאילו למאן דס"ל שגט הנכתב בהכשר אי אפשר לבטלו, אין גילוי הדעת [שלו] כלום, כיון שהוא חוזר ומגרש בו. וכ' ע"ז בהגהות פור"י, וצ"ע, דהא טעמא דהתם הוא משום דלא אתי דיבור ומבטל מעשה, עיין לעיל ר"פ השולח [שם] בתוד"ה התם, [ועיי"ש שצדדו דכל זמן שלא נחתם לא חשיב גמר מעשה, וצייין שם הגרע"א לתוס' דהכא], ובקידושין ריש פ' האומר [נט:]: משא"כ הכא כיון דחתם השלישי דפסול, א"כ נתבטל הגט במעשה, והיאך יחזור ויגרש בו. [א"ה, לכא' חתימת השלישי אינה מעשה לפסול, אלא כיון שחתם זה שלא בפני זה, כמאן דליתא דמין]. וגם אם ירצה לחתוך עד השלישי ג"כ הא לא יוכשר, חדא דהא הוה מחוסר קציצה, וגם כיון שנפסל, היאך יחזור ויכשר.

פב. כיצד יעשה, יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה, ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם.

כ' בתוס' רי"ד, הא דתני שאומר לה בנתינה שנית הרי את מותרת לכל אדם, לאו דוקא, אלא אם אמר לה ה"ז גיטיך סתם די לנו, דכשאומר לה ה"ז גיטיך סתם הכי משמע שתהא מותרת לכל אדם, אלא מפני ששנה תחילה אלא לפלוני, חזר ושנה הרי את מותרת לכל אדם וכו', דהאי דתנן לקמן [פו.]: גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם, דוקא בכתיבת הגט מיירי, לא שיהא צריך לומר לה בעת המסירה וכו', שבכתיבה האשה מתגרשת, לא באמירה, וכיון שהגט כתוב כהלכתו, אומר לה ה"ז גיטיך והיא מגורשת. אבל דעת הריטב"א בשם רבו, דהא לישנא דוקא הוא, דאע"פ שחוזר ונוטלו הימנה, לא תיסגי בהא גיטיך סתמא, כיון דמעיקרא כשנתנו לה אמר לה חוץ מפלוני, דמה שפירש מעיקרא אינו מתבטל בסתמא אלא בפירוש, ויאמר לה בנתינה שניה הרי את מותרת, והכי דייק לישנא דהרי את מותרת לכל אדם, דאי לא, הול"ל ויאמר לה הא גיטיך דהוי רבותא טפי. והגרע"א בתוספותיו הביא דהר"ן כ' כהריטב"א, אבל הרמב"ם [בפ"ח הי"ז] כ', או שיאמר ה"ז גיטיך.

ועיין בפנ"י דאף למאי דמסקינן דפלוגתא דמתני' בחוץ איירי, אבל בע"מ מודו רבנן דמגורשת, מ"מ לא תני תקנתא שיחזור ויתן ויאמר הרי את מותרת לכל אדם ע"מ שלא תנשאי לפלוני, דכיון דאמר מעיקרא חוץ מפלוני, תו לא מהני מאי דאמר לה בתר הכי ע"מ שלא תנשאי לפלוני לבטל דבריו הראשונים, דאפשר שבא להוסיף לאוסרה על פלוני אפי' לאחר מיתתו.

פב. ועוד, בתי עובד כוכבים מי מטמאי, והתניא וכו'.

כ' הרשב"א, מהכא משמע דלר"א אפי' אמר לה ה"ז גיטיך ולכל איש אי את מותרת אלא לפלוני, ה"ז מגורשת. ובירושלמי [פ"ט ה"א] גרסינן, מ"ט דר"א, דכתיב והלכה והיתה לאיש אחר וכו', שמועתא רובה מן מתניתא, [טעם זה מיקל טפי ממתני'], מתניתא אמרה בשהתירה לכל אדם ואסרה לאדם אחד, שמועתא אמרה בשאסרה לכל והתירה לאדם אחד, מ"ט דר"א, מיתה מתרת וגט מתיר, מה מיתה מתרת ומחצה [לא לכל אדם שהותרה קודם נישואין מיתה מתירה, שהרי הנאסרים עליה משום קרובה דבעלה אסורים לעולם], אף גט מתיר ומחצה [אף שאינה מתירה לכל אדם הוי גט. קרבן העדה לפני משה. ועיין בחת"ס, שפירש דיליף מקרא דכי ימות האיש האחרון דאסורה לבעלה הראשון, ומשום שיוור הוא [אע"פ שאינה אלא בלאו], וא"כ מצינו מיתה מחצה].

פב: אפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה, אלמא הוי גיטא וכו'.

דעת הרמב"ם [בפ"י מהל' גירושין ה"א] דהאי איסורא מדבריהם, ואסמכתא בעלמא היא. ודעת הרשב"א לקמן [פד: בד"ה כיצד יעשה] דמדאורייתא קאמר. ומייתי ראייה מסוגיין [וכן הקשה הרה"מ שם], דאם פסול זה אינו מן התורה, היכי הוה יליף מיניה ר"א היתר האשה לעלמא, ורבנן למה להו למימר איסור כהונה שאני, לימרו התם לאו דאורייתא. וכו' הרה"מ, ואולי רבינו סבור שלפי שיטתו של ר"א השיבו כן בגמ', דאפי' תמצא לומר דפסול זה מדאורייתא, ליכא למילף מיניה היתר לעלמא, דאיסור כהונה שאני שריבה הכתוב בכהנים מצוות יתירות. או שהוא מפרש איסור כהונה שאני שאינו אלא מדבריהם, ואין ללמוד ממנו היתר.

ועיין בחת"ס במתני' [בד"ה ור"א מתיר] שחילק בזה, ע"פ מש"כ מהר"ם יפה בעל הלבושים בתשו' מהר"ם לובלין, דבפרשת גירושין לא מצינו שיכול אדם לגרש אשתו שאוהב אותה בלבד, אלא כי לא מצאה חן בעיניו, ואדם כזה הכותב גט שלא תהיה מותרת לכל אדם, אותו גט אפי' ריח הגט אין בו מן התורה, אך בפרשת כהנים כתיב ואשה גרושה מאישה, מיירי במגרש מחמת אהבה שלא תזקק ליבם, ואותו יכול לגרש רק ממנו שלא תזקק ליבם ואינו מתיר לעלמא, ויש בו ריח הגט מן התורה.

פב: הדר פשטה בין לר"א בין לרבנן בעינן ויצאה והיתה.

ופירש"י לר"א הוה קידושין [ולרבנן לא הוה קידושין]. וכו' המאירי, ואין זה חצי אשה, שהרי אם יקדשנה אותו פלוני, אין לראשון בה כלום, ואם לא יקדשנה הרי כולה לראשון, שאין הכונה להתירה לפלוני בזנות, אלא כך הוא אומר, חוץ מפלוני שאם יקדשך תהיי אצלו כפנויה להתקדש לו ולא לי. ועיין ברשב"א בשם הראב"ד שפ"י סוגיא דקידושין כהך צד בהאיבעיא דר' אבא דבקי' דושין מודו רבנן. וכו' בתוך דבריו, ואע"ג דאמרין [קידושין ז.]. אשה ולא חצי אשה, הכא לאו חצאין הוא אלא חצי קנין הוא.

פב: הדר פשטה בין לר"א בין לרבנן ויצאה והיתה.

כ' התוס' רי"ד, נ"ל דעד כאן לא מהני שיוור בין בחוץ לר"א בין בעל מנת לרבנן אלא כי שייר לעלמא ולדידיה לא שייר, כגון דאמר לה הרי את מקודשת לי חוץ משמעון או ע"מ שתיי מותרת לשמעון, [א"ה, בהאי גוונא בתרא יל"ע אמאי לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה], אבל אם שייר לעצמו, כגון דאמר לה הרי את מקודשת לי ויאסרו עלי כל קרובותיך חוץ מפלונית, גם ר"א מודה דלא הוה קידושין, כיון ששייר בקידושין, דהא לא יליף לה ר"א אלא מלאיש אחר, וההוא שיוור באחריני הוא, אבל ממנו גירשה לגמרי, וה"ה הכי נמי גבי קידושין, אם לא שייר לעצמו שנאסר בכל קרובותיה, אע"פ ששייר לאחריים הוה קידושין, אבל אם שייר לעצמו לא הוה קידושין.

פב: מ"ט קידושי דראובן אהנו, קידושי דשמעון לא אהנו.

כ' הרשב"א, לאו למימרא דלא אהני כלל, דהא ודאי אהנו למיסרא בביאה אראובן, דכיון דתפסי קידושי שמעון לגבי עלמא, שאם מת ראובן ויש לו בנים עדיין היא אסורה לעולם מחמת קידושי שמעון, א"כ אפי' ראובן אסור לבא עליה משום דמשתמש בצד מקודש שבה לשמעון, והילכך אסורה היא לשניהם, אלא הכא ה"ק, לא אהני דיבורו למיסרא אראובן, שהוא לא אסרה אראובן, דחוץ מראובן קאמר, והא דאסורה לראובן,

כ' המאירי בשם גדולי המפרשים, [וכ"ה בראב"ד בהשגותיו להרי"ף], כלומר שמא אתה מפרש אף זו של נגעים בלשון על מנת, ר"ל אם לא, ואתה מפרש כל הבתים מיטמאין בנגעים על הסדר האמור בתורה אלא של גויים, כלומר אא"כ נראו ברשות הגויים תחילה, וענין זה מתבאר בלוקה, שאם לקח בית המנוגע מישראל, אם היה מוסגר יחשב הסגרו כפי ימים שעברו לו בהסגר, ואם היה בימי חלוץ, יעשה לו חלוץ, [ואם היה בימי נתיצה יצנו, ל' הראב"ד], שלא נשתנה דינו מכחו של זה, [א"ה, מבואר לכא' דשייך מקח בבית המנוגע, אע"ג דאסור בהנאה], אם לא נראה הנגע ברשות גוי והתחיל בו הגוי בדיני נגעים ע"פ כהן, נשתנה דינו בירושת ישראל, ויראה בתחילת ראייה, ובדרך זו אתה רוצה לפרשו בלשון על מנת, אינו כן, שא"כ יש לך לומר שבת גויים מיטמאין בנגעים, מאחר שפירשתי שהכהן הביאו לידי הסגר ושאר דיני הנגעים, ואטו בתי גויים מיטמאין.

ושמא תאמר משנה שלימה שנינו, הלוקח בתים מן העכו"ם יראו בתחילה, ואם כדברינו, פשיטא, שהרי עד כאן מי הסגירו, ולא היה בו דין טומאה כלל. פירוש הענין כך הוא, יראו כאילו נולדו בתחילה ברשות ישראל, ולא תאמר כיון שנולדה ברשות הגוי שאינו ראוי ליטמא, לא ליטמא עוד בנגע זה קמ"ל. עכ"ל המאירי. אמנם הר"ש והרע"ב פירשו אותה משנה [וכן מתני' דנגעי בתים [פ"א מ"א] דכוותה] לענין שהימים שהיו ביד הגוי אינם עולים מן המניין. וכו' בתו"ט, לא ידעתי מה ענין ימים לכאן, דכל עוד שלא ראהו הכהן גזר עליו החלט או הסגר, כאילו אינו הוא, [וכקושיה הראב"ד], וברש"ש שם תי', דנפק"מ באם ראהו הכהן כשלא ידע שהוא של נכרי והסגירו איזה ימים, קמ"ל דלא עלו מן המניין ויחזור ויראנו. והביא שכ"כ המל"מ [סוף פ"ד מהל' טומאת צרעת] בשם הרב בעל עץ חיים. [ולר"א ברבי שמעון דאמר בתוספתא [פ"ה ה"ג, והובא במשנה אחרונה שם] דבגד המוסגר שמכרו לעכו"ם הרי הוא בהסגרו, אולי י"ל דבכה"ג איירי הר"ש והרע"ב].

פב. על מה נחלקו, על המגרש אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם ע"מ שלא תנשאי לפלוני וכו'.

כ' הריטב"א, פירוש ואע"ג דבעינן כריתות, קסבר ר"א דהא נמי כריתות הוא, שהרי אם ימות איש זה הרי היא מותרת לכל אדם ואינה אגידא ביה כלל, משא"כ במגרש את אשתו ואמר לה ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיך, דאין זה כריתות, ובהא מודה ר"א כיון דאגידא ביה כל ימי חייה, משא"כ שלא תנשאי לפלוני שאינה אגידא ביה כל ימי חייה וכדפרישית, [אע"פ שלא הזכיר להדיא בתנאו קצבה זו דכל ימי חיי פלוני], [ו]דמאי למאי דאמרין הרי את מגורשת ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני דמגורשת, דאפשר דמיית ונמצא שאינה אגידא ביה כלל, וכדאיתא לקמן [פג:].

פב. ע"מ שלא תנשאי לפלוני.

כ' בתוס' הרא"ש, ואם נשאת לו בטל הגט כדאיתא לקמן [פג]. גבי נענה ר"ע דקאמר ועברה ונשאת נמצא גט בטל. וא"ת כיון דאם איתא דבטל גיטא לאו נישואין נינהו, דאשת איש היא, א"כ אמאי הוי תנאי, כיון שאין יכולה לעבור עליו ואין התנאי יכול להתבטל, דלא ילפינן מבני ראובן ומבני גד אלא תנאי דאפשר לקיימו ואפשר לבטלו. [ובתוס' לקמן [פג. בד"ה ועמדה] הקשו, דאפי' נשאת אמאי הוי ביטול התנאי, אבל הרא"ש הקשה, דאין זה תנאי כלל דלא דמי לתנאי ב"ג וב"ר].

וי"ל כיון דאם איתא דלא בטיל גיטא הוה נישואין, מיקרי שפיר נישואין לבטל הגט, ולא דמי להא דתני בתוספתא [עיי' פ"ד ה"ח] ע"מ שלא תנשאי לאבא ולאביך ה"ז גט, דהתם לאו בני נישואין נינהו כלל, אבל הכא כיון דאי לאו האי תנאי שייך בהו נישואין ואי לאו דבטיל גיטא הוה נישואין גמורין, הילכך מיקרי שפיר נישואין לבטל הגט. ועוד אפשר לבטל התנאי אם תנשא לו לאחר מיתת המגרש ונמצאת אשת איש למפרע.

פב: ומתני' דאוקימנא בחוץ מ"ט דר"א וכו', אפי' לא התירה אלא לאיש אחר ה"ז מגורשת.

משום אריא דאיסורא דרביע עלה דא"א להשתמש בה לאחד מהם אא"כ משתמש בצד אישות שבה לשני, אבל כי אמר לה סתם, אהנו קידושין למיסרה בפירוש אראובן.

פב: בעי אביי אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה לראובן ושמעון מהו.

הראב"ד בהשגותיו להרי"ף וכן הריטב"א פ"י, דבעיין לדעת חכמים, ומיירי כשאמר לה חוץ מראובן ושמעון, ונטלו הימנה וחזר ונתנו לה ואמר הרי את מותרת לראובן ושמעון. וכו' ע"ז הרמב"ן בס' הזכות, לפי דעתי אם נתן גט לאשה בחוץ מראובן ושמעון. ונטלו ממנה כדעת חכמים ונתנו לה ואמר לה הרי את מותרת לראובן ושמעון, בודאי שאינו גט, שזו נתינה אחרת היא, ואין משמעון של דברים לסמוך דבריו בנתינה ראשונה כדי שנאמר מאי דאסר שרא, ואפי"ה היה דעתו בכך להתירה אף לראובן ושמעון, מ"מ הוא אומר שבנתינה ראשונה תהא מותרת לשאר בני"א ובנתינה זו תהא מותרת לראובן ושמעון, ונמצאו שתינה פסולות לדעת חכמים. וכ"ש לדברי ר"א דלא מתוקמא בעיא בחזר ונתנו לה, משום דליכא למימר מאי דשרי אסר, שכבר נתגרשה זו אצל שאר בני"א, ובידוע שעכשיו לראובן ושמעון הוא מתירה. והרי הותרה לכולם. [ולכאוי היינו נמי טעמא דהראב"ד והריטב"א שפירשו האבעיא רק לדעת חכמים].

ונ"ל לדעת ר"א, אע"פ שנטלו ממנה וחזר ונתנו לה, אינה מתגרשת לראובן ושמעון בגט זה לעולם ואפי"ה פירש, שכבר קנאתו לגמרי, ועשה הגט שליחותו, ויצא מתורת גיטו של בעל, ודמי לשטר [חוב] דכי משלם אינו חוזר ולווה בו שכבר נמחל שעבודו [כדלעיל כו:], אבל פ"י שתי האבעיות בשאמר שני תנאין קודם מסירה, וכן פירש"י ז"ל, שאפי"ה במוסר ומתנה בכדי דיבור אין לנו, שאין בגיטין משום כדי דיבור [נדרים פז.], ובין לענין היתרן של שאר בני"א [לר"א], בין לרבנן לענין פסול הגט והכשרו, נאמרו בעיות הללו.

פב: בתוד"ה כגון. תימה לרבינו יצחק וכו' אמאי לא פקע אישות דראובן וכו'. וי"ל דהתם בגירושין כיון שהתחיל לנתקה וכו'.

וז"ל המאירי, ויש לשאול, ואף זו היאך היא אשת שני מתים, שהרי כשקידש שמעון פקעו קידושי ראובן לגמרי, [א"ה, לכאוי טעמו מבואר בדבריו לעיל גבי פשיטותא דר' אבא [הו"ד שם], דכך אומר הראשון, חוץ מפלוני שאם יקדשן תהי אצלו כפנויה להתקדש לו ולא לי. וממילא לא שייך בזה תי' תוס'], והו"ל כשלושה אחים שמת ראשון ובא עליה לוי, שנסתלקה זיקת ראשון לגמרי, וכשימות שני מתייבמת לשלישי. ופירושה בשאמר ראובן הרי את מקודשת לי חוץ משמעון, ולכשימות שמעון תהי שלי לגמרי, וכשמת שמעון יש בה זיקת שני יבמין.

פב: בתוד"ה אפילו. וא"ת דהא ודאי וכו' דאפי"ה לר"א לא הוי גט כלל בעלמא, ואם מת מותרת להתייבם וכו'.

כ' הפנ"י, לא ידענא מאי פשיטותא דלר"א מותרת להתייבם בכה"ג, ומל' רש"י ז"ל בשמעתין [בד"ה אלא מאישה] שכתב ומיפסל לכהונה, אלמא גט הוא, והכא דשרינן לכל אדם וכו', לשון זה משמע דבהיא דאי את מותרת לכל אדם נמי גט מעליא הוא, אלא שא"א לה להנשא מצד התנאי, ולעולם שאינה רשאה להתייבם כיון שהיא מגורשת מבעלה. וז"ל תוס' הרא"ש [בד"ה אי' לא נתגרשה], למאן דיליף ר"א מאיסור כהונה, אלמא מיקריא גרושה אפי"ה לא נתגרשה אלא מאישה, אם מת אינה מתייבמת, דמקריא גרושת אחי.

פג. נענה ר"ע ואמר וכו', ועמדה ונשאת לזה שנאסרה עליו, לא נמצא גט בטל ובניה ממזרין, הא למדת שאין זה כריתות.

כ' הרשב"א, כלומר דאפי"ה לעלמא אינו כורת, דאכתי אגידא ביה, דאי עבר על תנאו גט בטל ובניה מאותו שהותרה לו ממזרין, אלמא אין זה כריתות לשום אדם, והיינו דפרכינן לקמן א"כ כולהו תנאי דעלמא לא תינסוב, דאפי"ה בעל מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני נמי לא ליהוי גט כלל, דהא אכתי אגידא גביה, דאילו עברה על תנאה אחר שנשאת, גט בטל ובניה ממזרין, א"כ אין זה כריתות כלל. ולפי פירוש זה ר"ע נמי מכריתות

יליף כראב"ע, אלא דלא ניחא ליה למילף מיניה בהאי אנפא דיליף מיניה ראב"ע. והא דאמרין בשלהי שמעתין [פג:]: ורבנן אמאי לא ילפי מכריתות כראב"ע, רבנן היינו ר' טרפון ור' יוסי הגלילי קאמר, אבל ר"ע קושיא ראשונה מכריתות יליף לה נמי. אבל רש"י ז"ל פירש נמצא גט בטל ובניה ממזרין ואין זה כריתות, דלא אמרה תורה כריתות המביא ישראל לידי פסול.

פג. נענה ר"ע ואמר וכו' ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונשאת.

כ' הגרע"א, לא זכיתי להבין, דלמאי נקיט ונתארמלה, הא גם בחיי השני תוכל להנשא לאחר, דבזה מבטלת הגט ולא תפסי קידושי שני וכו', עכ"פ מצד נישואי השני אין כאן עיכוב, כיון דהגט בטל למפרע ולא נתפסו קידושי שני, אלא דגורמת דלמפרע בניה ממזרים, ובזה אינה חוששת, כמו דאינה חוששת אחר שמת השני או גירשה. וצ"ע.

פג. נענה ר"ע וכו', ובמאי אי לימא בחוץ, מישראל שרי ר"א, דתניא וכו'.

כ' הרשב"א, הא דקא פריך הכי, סירכא נקט משום דפריך לה לר"ט, אבל לר"ע בלא"ה אי אפשר להעמידה בחוץ, דא"כ גיטה אינו בטל ובניה מראשון אינו ממזרין, דלגבי ראשון מגורשת גמורה היא, דלא שייך ליה אלא לגבי האי, אלא ודאי בעל מנת הוא דתלי ליה בתנאי שלא תנשאי לזה, ואם נשאת לו עברה על תנאה ונמצא גט בטל.

פג. פג: ומה גרושה שהיא קלה וכו', ובמאי אי בעל מנת, הרי גרושה אצלו בזנות.

בתו"ג הביא קושית המהרי"ט [סי' נ'] איך מצי לאוקמה בעל מנת, א"כ גם לכהן שריא להנשא אחר מות בעלה, דכיון שישאנה הרי נתבטל התנאי ובטל הגט והרי היא אלמנה. [וכן הקשה הגרע"א בתוספותיו למתני' דלעיל [פא.], דתנן התם בהדיא, ובית הלל אומרים אע"פ שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי, לא פסלה מן הכהונה].

ותי' התו"ג, דמ"מ יש ללמוד ק"ו מהא דאסורה לכהן בביאה בלא נישואין, דבביאה לא עברה על התנאי, וגרושה היא לכל אדם, ואסורה לכהן משום צד גרושה דאית בה אף שהיא אלמנה נגד הכהן שאסרה עליו. [וכ"כ הרש"ש]. ומשני הרי הותרה אצלו בזנות, פ"י וא"כ גם נגד כהן זה היה עליה שם גרושה בחיי בעלה, ומשו"ה אסורה. ועוד תי' הרש"ש, דפריך לשיטת ב"ש שם דמשמע דלדידהו אף בלא נתקיים התנאי פסלה, דר"א שמותי הוא. [א"ה, לכאוי הא ודאי חומרא מדרבנן, ואיך פריך מינה].

פג. בתוד"ה ועמדה ונישאת. וא"ת והלא אין נישואין חלקן וכו'.

והרמב"ן כ' דכל שנישאת לו דרך נישואין, [בקידושין וחופה. ריטב"א. ולהרשב"א לקמן [גבי שלא תנשאי לאבא ולאבין], אם נבעלה להם דרך נישואין, בטל הגט. [דכיון דא"א לה לינשא נישואין גמורין, הכי אתני עלה מעיקרא שלא תינשא לו דרך נישואין. ל' הרשב"א]. וש"מ שהאומר לחבירו שדי נתונה לך ע"מ שלא תתנהו לפלוני, ונתן לו בדרך קנין, [אע"פ שקנינו אינו קנין, דהא ע"מ שלא תתנהו לפלוני קאמר ליה, וא"כ נמצא מקנהו דבר שאינו שלו. ל' הרשב"א], בטלה מתנה ושדה חוזרת לבעלים הראשונים.

והתוס' דלא ניחא להו בהכי, כ' הרשב"א משום דקשיא להו מהתוספתא דע"מ שלא תנשאי לאבא ולאבין ה"ז גט, דמשמע אפי"ה אם נשאת להם הוי גט, ואמאי, נימא התם נמי דכיון דא"א בנישואין גמורין, בדרך נישואין קאמר אע"פ שאינן נישואין. ותי' הפנ"י, דהתם דבלא תנאי נמי לא שייכי נישואין, א"כ לא הוי תנאי כלל, וכמפליגה בדברים, משא"כ בתנאי שלא תנשא לפלוני, דלולי התנאי היתה מותרת, וא"כ הוי תנאי מעליא. [ועיין בתוס' הרא"ש לעיל פב. בד"ה ע"מ שלא תנשאי, והו"ד שם].

פג. בתוד"ה ועמדה ונישאת. וי"ל דהכא עמדה ונישאת לאחר מיתת המגרש קאמר.

ושי' בה"ג, הו"ד ברשב"א כאן ובמ"מ [פ"ח מהל' גירושין הי"א], דאם עברה על התנאי לאחר מיתת הבעל, לא נתבטל הגט למפרע, דכיון דמת בעל בטל תנאו. ובקובץ ביאורים [אות מ"ד] נתקשה בטעמא דמילתא,

מהיכן נתבטל התנאי ומי בטלו, והרי התנה עמה ועברה על תנאו, ולמה לא יתבטל הגט.

וכ' לבאר ע"פ מש"כ בשו"ת הרא"ש דאם מחל התנאי אמרינן אתי דיבור ומבטל דיבור, והמעשה חל בלא קיום התנאי, ומבואר בדבריו שם דבעושה מעשה על תנאי, הוא עושה שני דברים נפרדים, הקנין הוא דבר שלם מצד עצמו, והתנאי הוא מילתא אחרייתא בפנ"ע, ומשו"ה אם מחל התנאי נשאר ממילא הקנין בלא תנאי. והנה בהא דאמרינן אתי דיבור ומבטל דיבור, פשוט דאין הביטול אלא מכאן ולהבא ולא למפרע [יעו"ש ראיתו], ולפ"ז במש"כ הרא"ש דבמחילת התנאי נשאר הקנין בלא תנאי, אף דבשעת הקנין כבר חל המעשה על תנאי, צ"ל דחלות דין תנאי צריך שימשך חלותו בכל שעה ושעה, ואם שעה אחת יפסק מלחול, שוב ישאר הקנין בלא תנאי, ועפ"ז ייפתחו לנו שערי אור בדברי בה"ג, דכשמת הבעל א"א שימשך מכחו עוד חלות דין התנאי, ונשאר הגט בלא תנאי מכאן ולהבא, ונמצא דבחי הבעל נתקיים התנאי. ואחרי מיתתו [כשעברה על התנאי] אין כאן תנאי כלל. [עכ"ד בקיצור].

פג: הרי נדרים דנודר אוסר וחכם מתיר.

כ' המהרש"א, הכא ליכא לשנויי כדלעיל באישות קאמרינן, דהתם גבי אסור לזה ומותר לזה איכא למימר הכי משום דאין אישות לחצאין כדאמרינן [קידושין ז:]: אין קידושין לחצאין, אבל לענין זה אוסר זה מתיר, לא מסתבר ליה לפלוגי בין איסור אישות לשאר איסורין.

פג: כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת.

כ' הריטב"א, וא"ת היכא שהתנה בפירוש ואמרה שאפי' לא ירצה בעלה בנדרה שיהיה נדרה נדר, לא יוכל הבעל להפר, דשתי תשובות בדבר, חדא, דשמא אע"פ שהיא אומרת כן, אנו סהדי שהיא אינה נודרת שלא לרצון בעלה, ועוד שכיון שנתנה התורה רשות לבעל להפר, לא חילק הכתוב, ונתן לו רשות להפר כל נדריה.

פג: נענה ראב"ע ואמר כריתות דבר הכורת בינו לבינה.

כ' הרשב"א, כלומר כורת לגמרי דלא ליהוי שיורא בגט כלל. ומסתברא מדלא בעי הכא במאי אילימא בעל מנת אילימא בחוץ, כדבעי בכולהו אינך, ש"מ דראב"ע בין בעל מנת בין בחוץ שייכא, ואפי' אמר לה ע"מ שלא תנשאי לו מכאן ועד י"ב חודש, משום דהוי שיורא בגט ואין זה כריתות. ולא דמי לזה גיטך לאחר י"ב חודש, דהתם בשעה שהוא כורת, כורת לגמרי, אבל הא כורת מקצת ומשייר מקצת, הילכך אין זה גט.

פג: אלא אימא כל ימי חייו אין זה כריתות.

כ' התוס' ר"ד, מיבעיא לי, אמר לה ע"מ שלא תשתי יין עד מאה שנה או עד זמן גדול, שהיא תזקין ולא ישלים הזמן מהו, מי אמרינן כיון דרובא דעלמא חיין עד שבעים כדכתיב [תהלים צ'] ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ככל ימי חייו דמי ואין זה כריתות, או דילמא כיון דאיכא דחיין טפי אחד מני אלף, הרי זה כריתות. [ויל"ע להך צד דאין זה כריתות, אי איתרמי שחייתה טפי, מי נימא אגלאי מילתא למפרע דהוי כריתות, או שמא כיון שבשעת תנאו אינו מצוי שיהא כן, לא קרינן ביה כריתות, כעין מש"כ הרשב"א לענין שלא תלכי לבית זה, דאע"ג דאפשר דנפל הבית או נשרף, מ"מ כיון שבשעת תנאו אינו מצוי לנפול ולישרף, לא קרינן ביה כריתות].

וז"ל הרשב"א, כל ימי חייו פלוני ה"ז כריתות, ואע"פ שהוא ילד והיא זקנה, ואפי' היא זקנה ואמר לה ע"מ שלא תשתי יין מכאן ועד חמשים שנה, ה"ז כריתות, דכיון דאפשר שתחיה היא יותר מכאן, כריתות קרינן ליה. [ואולי לא דמי לנידון דהתוס' ר"ד, דהכא אפשר נמי שימות פלוני בקיצור ימים או שהיא תאריך ימים].

פג: אלא אימא וכו' כל ימי חייו וכו' הרי זה כריתות.

כ' הרשב"א, אע"פ שלכאורה היה נראה כיון דכל ימי חייו אגידא ביה אין זה כריתות, כמו בכל ימי חייו, אפילו כן לא היתה כן סברת התלמוד, אלא מכיון שאפשר לה לקיים תנאו הרי זה כריתות.

פג: תיבעי לרבנן, עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא פסקה מיניה לגמרי, אבל הכא כיון דפסקה פסקה.

הקשה הרשב"א, מ"ט בעי אליבא דר"א אי הוי גט ליום אחד בלבד כדקא אתני או לא הוי גיטא כלל, ואליבא דרבנן בעי אי הוי גט גמור ופסקה מיניה לגמרי דלא כתנאיה. וי"ל משום דשמע ליה לר"א דשרי לחד ואסר לחד, בעא אליביה דכוותה דהיינו אי שריא חד יומא ואסירה חד יומא, אבל לרבנן דלית להו גט לחצאין, ה"נ פשיטא ליה אליביהו דאי אפשר כדקאמר שתהא מותרת יום אחד ותחזור לאיסורה מחרתו, אלא דילמא כיון דפסקה ממנו לגמרי יום אחד בגט זה, הותרה בו לעולם, דאין גט לחצאין. ואהדר ליה, דאפי' לר"א כיון דפסקה פסקה, דכיון שאמר היום אי את אשתי, הרי הותרה היום לכל, ולאחר שהותרה ופסקה ממנו, א"א שתחזור לו אלא בליקוחין שניים, ולא דמיא לחוץ מפלוני ואליבא דר"א, דהתם למאן דשריא שריא לעולם ולמאן דאסירא אסירא לעולם, אבל הכא למיסר דשרי אי אפשר.